

srebrna digitalna retrospektiva
You&Mi
umjetničkog rada
Natalije Grgorinić i Ognjena Rađena

Trgovac godinama

č i t a j b e s p l a t n o

Natalija Grgorinić i Ognjen Rađen

Ovaj je sadržaj nastao u sklopu programa *You&Mi - srebrna digitalna retrospektiva umjetničkog rada Natalije Grgorinić i Ognjena Rađena* zahvaljujući financijskoj potpori Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske ostvarenoj putem Javnog poziva za programe digitalne prilagodbe i kreiranje novih kulturnih i edukativnih sadržaja u 2021. godini.



Republika
Hrvatska
Ministarstvo
kulture
i medija
Republic
of Croatia
Ministry
of Culture
and Media

Neobičan par prošao je jutros glavnim gradskim trgom. Dva starca, naizgled istih godina, ali opet toliko različita, koliko to dva čovjeka uopće mogu biti. Jedan je zapravo bio prilično mladolik, kratko, uredno podšišan, svježije postrizene brade, u sivom odijelu s jednostrukim kopčanjem ispod kojega se nazirala blijedopurpurna košulja i smaragdno-zelena kravata s lažnom dijamantnom iglom, a u ruci je nosio sjajnu kožnu aktovku. U odnosu na svoga druga bio je iznimno visok, iako bi netko, u stvari, taj dojam stekao zbog njegova iznimno uspravnog držanja i vitke figure na koju godine kao da nisu utjecale. Zapravo, njih dvojica izgledala su kao prizor prije i poslije fotografiranja iste osobe za reklamu lige za borbu protiv alkoholizma, ili za novu vitaminsku formulu koja tijelu vraća snagu, a duhu bistrinu, naravno, ovisno o tome s koje strane bi ih se promatralo. Drugi je starac izgledao kao truplo koje je rijeka izbacila na pješčanu obalu, a po tome koliko je zaudarao činilo se da je dugo boravio u rijeci. Što je bitno, nije se ni najmanje uzbudivao zbog svoga izgleda ili položaja po čemu se moglo zaključiti da je već neko vrijeme u takvom stanju. Pomirio se i naučio živjeti s tim. Tek bolestan sjaj u njegovim očima nagovještavao je kako starac baš i nije mislio da mu nikada više neće biti bolje.

Ukratko, ova su dvojica izgledala tako kao da je jedan od njih sklopio ugovor s đavlom, a drugi kao da se bespovratno posvađao s bogom, i nije bilo ni najmanje sumnje tko je koji

od njih dvojice kada su preko trga ušetali ravno u najotmjenuju kavanu u gradu i tamo sjeli za jedini prazan stol.

Kada im je konobar prišao, u malom se društvu našlo dvoje koji su smatrali da odrpani starac nikako ne spada u okruženje mondena sastajališta stare i bogate gospode. Po smiješku starca s urednom bradom moglo se zaključiti da on ne misli tako. Dakle, konobar i odrpanac slože se, i obojica pocrvene, jedan od stida, a drugi od bijesa, i neće vam biti teško pogoditi tko se razbjescio, ako vam kažem da su starcu zbog neprilike u koju je mimo svoje volje bio uvučen uskoro krenule suze.

Konobar se isprsiio pored stola i trudio se svima dati do znanja kako službeno ignorira ove čudne goste. Stari šminker samo se nagne prema svome drugu i šapne na njegovo kao krv crveno uho:

– Ništa se ne brini, kada budeš odlazio odavde, moći ćeš kupiti i njega i njegovu malu birtijicu! – okrene se konobaru i glasom generala, ili barem ljutita oca, počne naručivati birana pića i sendviče iz raskošna jelovnika koji je rastvorio pred sobom.

Konobar poklekne pred ovakvim argumentima i nestane prema šanku, što starom prosjaku daje priliku da konačno slobodno udahne, prvi put otkako su ušli u kavanu. Premda mu je prvi instinkt bio da uzme zraka za munjevit bijeg prema vratima, miris tople kave i malih sendviča sa šunkom i sirom prikuje ga za stolac i natjera ga pozorno slušati ono što mu je njegov domaćin govorio.

– Ti nisi tako star, ako malo bolje pogledam, ali je jasno da ti trenutno ne ide baš najbolje. No, sada, kad sam ja tu, stvari u tvom životu promijenit će se nabolje. Svatko može vidjeti da ti nemaš ništa, ali ja nisam bilo tko, vidim da mi možeš ponuditi nešto i spreman sam ti dati popriličan novčani iznos za to.

Sada ste sigurno pomislili kako ovaj stari gospodin ipak nije potpisao ugovor s đavlom, nego je on sam đavo, osobno, u potrazi za jeftinim, napaćenim dušama. Zapravo, ta misao prošla je i kroz glavu onoga jadtog starca, ali ga ujedno obraduje pomisao da bi se netko mogao zainteresirati za njegovu dušu, pa odluči ostati još malo, barem dok ne sazna, dok ne napuni i želudac i džepove onim skupim sendvičima.

Tada starac za kojega ste pomislili da je vrag, podigne torbu, stavi je pred sugovornika i odškrine ravno njemu u lice pazeći da ne privuče pozornost ostalih u kavani. Iz torbe starca siromaha zapahne jak, prodoran miris svježih otisnutih novčanica, sve debeli, bogati svežnjevi u velikim apoenima.

– Ovo vam nudim, poštovani gospodine, bez ikakvih uvjeta, za sitnicu, takoreći, gotovo za ništa, samo za nešto malo vašeg vremena – i kako bi potvrdio svoju iskrenost, on nježno zatvori torbu i gurne je bliže, nadohvat ruke onom zbunjenom, odrvenjelom starom bijedniku.

Odmah zatim, prije no što je ovaj uspio promucati riječi pristanka, a nije ni trebao, jer čitalo se iz pogleda, stari čovjek u otmjenu odijelu ustane, poslovnom partneru srdačno protrese

ruku i u trenutku nestane u gomili, negdje prema izlazu.

Starac je ostao sjediti pogledom tražeći svoga darežljivog druga, kada se uz njega stvori konobar s naramkom najbolje hrane i pića, s izrazom hladne okrutnosti kojoj je uzrok bila činjenica što za stolom više ne sjedi ona stranka koja je barem izgledala kao da je sposobna platiti. Već je prve riječi prijetnje miješao s gustom, otrovnom pljuvačkom, kada ono sablažnjivo stvorenje iz aktovke izvuče svežanj novčanica za koji bi se konobar, da bi ih zaradio, morao čitavu godinu dana nakon svršetka smjene provlačiti kroz mlitave zagrljaje mirisnih i ocvalih ljubavnika. Pa tako, umjesto da odrpana gosta počasti kišom kletvi i poruga, on pladanj s narudžbom spusti na stol i stražnjicu na prazan stolac, a aroganciju spusti na razinu snošljive naklonosti, jer tamo gdje je novca, računao je naš mladi konobar, tamo ga je moglo biti i za njega. No to je druga priča o kojoj ste mogli čitati u nedjeljnim novinama, u rubrici crne kronike, pod naslovom „Mladi ljubavnik ubio i orobio starca, donedavnog stanovnika gradskog prihvatilišta za sirotinju“, i sigurno vam nije bilo jasno zašto bi se mladi žigolo zainteresirao za starog prosjaka, naročito vam nije bilo jasno zašto bi se zainteresirao za njega baš toliko da ga ubije, a kamoli da ga oblubi i orobi, dakle, sve vam to nije bilo jasno prije no što ste doznali da je onoga jutra neobičan par prošao glavnim gradskim trgom.

No, gdje je nestao onaj šminker?

Samo petnaestak minuta nakon što se rastao od novoga poslovnog partnera, stari je šminker sjedio na bijeloj drvenoj klupi uz rijeku i promatrao vodu. Zapravo su njegove oči promatrale vodu, a on je s najvećom pažnjom u krilu čuvao desnu šaku, onu kojom se maloprije rukovao s onim drugim starim čovjekom, svojim novim poslovnim partnerom.

Na njegovu licu bio je izraz potpuna blaženstva, čak su se nazirali tragovi nekakva čudnog, zagonetnog smiješka, desnu ruku milovao je kao psića ljubimca ili usnulo djetesce, samo onaj tko bi mu zavirio u oči mogao bi primijetiti da on nije običan čovjek. Njegove oči pile su zeleno-sivu vodu rijeke, i rijeka je kroz njih tekla, sporo, ali uporno, kao vrijeme, da, baš kao vrijeme, ispirući plodno tlo misli, svu zemlju s tisuća hektara poplavljenih oranica, polomljenih stabala, nešto malo zlata za koje bi čovjeku trebao čitav život da ga otme od rijeke, a onda samo jedan nepromišljen trenutak da ga izgubi, nekoliko mrtvih tijela plivalo je kroz te oči, i nije se moglo znati koliko ih je ubila rijeka, a koliko on sam.

Starac se smiješio, znao je on, dovoljno je dugo živio da bi mogao prepoznati dobar život, dovoljno dugo, mislio je, te ne zna ni za kakav život osim dobra života i milovao je onu svoju ruku, onu šaku kojom je dosad primio godine i godine, mnoge loše, zapravo najvećim dijelom loše, ali zbog nekoliko grumena zlata, zbog nekoliko mrvica za koje ljudi nisu ni znali da ih imaju u džepovima lanjskih kaputa, na tavanima svoje duše, u

podrumima svoga uma, zbog tih nekoliko dana, sve se isplatilo.

Raširio se na klupi, ispružio ruke i noge da uhvati što više sunca i raskopčao odijelo pa se moglo vidjeti kako to odijelo baš i nije novo, vjerojatno je bilo iz nekih boljih vremena, jer podstava je na nekoliko mjesta bila iskrzana i stanjena, što je dostajalo da se veliki gospodin i kicoš u tren oka pretvori u tek osrednje uspješnog varalicu.

Tada je, ne obazirući se pretjerano na komotnog starog gospodina, ne obazirući se zapravo ni na koga i ni na što na šetalištu, na istu klupu sjela neka žena od nekih trideset i pet godina, žena u dugome crnom, godišnjem dobu neprimjerenom kaputu. Na glavi je imala crnu vunenu kapu, a na licu nekoliko slojeva tuge koji su se već stvrdnuli u žutu voštanu masku kakvu su skinuli s lica mrtvoga Franza Liszta i premda ona nije primijetila staroga šminkera koji se upravo protezao pokraj nje, on je opazio nju i odmah se zainteresirao.

– Mogu li vam kako pomoći, mlada damo? – pokuša on ljubazno, ali čim malo bolje osmotri njezino lice, učini mu se da nije baš najbolje pogodio s onim „mlada damo“, jer žena je izgledala kao vlastita majka, ako ne i kao njezin otac.

Kako žena na starčeve riječi nije reagirala, on joj se primakne i obgrli je rukom oko pasa, što joj ne zasmeta, uostalom nije se moglo zaključiti je li uopće bila svjesna ove drskosti.

No, starac je znao što radi i nije gubio vrijeme, na kraju krajeva njegov je posao bio činiti upravo suprotno – navesti

druge da gube vrijeme i to ravno u njegove džepove, zato je svoje usne priljubio uz njezino uho, toliko blizu da su je njegovi brkovi i brada škakljali i sigurno bi se smijala da nije bila već odavno mrtva, dakle, primaknuo je usne i počeo joj govoriti tihim, monotonim, hipnotičkim šapatom.

– Jasan mi je, draga moja, u potpunosti vaš problem – govorio je starac i polako počeo raskopčavati ženin kaput – no, ne bojte se, ja sam oličenje diskrecije, o ovome iz mojih usta nitko neće čuti ni glasa...

Na trenutak se učinilo da starac ženi želi ukrasti kaput, ali kada ga je raskopčao i svukao s nje, on ga samo položi na naslon klupe i nastavi je razodijevati, a ona mu ne pruži nikakav otpor.

– Morate znati da vi niste prva kojoj sam pomogao, a iskreno se nadam da niste ni posljednja – starcu je i dalje iz usta tekao med – život je okrutan ribolov u kojemu čovjek nema ni štap, ni udicu, već je sam lovina i svaki trenutak provodi u strepnji da se ne pojavi ona veća riba i ne proguta ga. Strah je veliki motor o kojem ovaj svijet ovisi, golema turbina napajana paničnim otkucajima ljudskih srdaca u koju nije pametno gurati prste, a ne, unutra je dovoljno struje da nekoga, kao što ste naprimjer vi, natjera da skoči iz zaklona ravno u usta velike ribe, jer tamno je u njezinim ustima, baš kao što je tamno u onome zaklonu, pa čemu onda trošiti vrijeme, nije li smrt slađa od straha u bilo koje doba dana.

– Nego, htio sam vas pitati – starac je sada s najvećom

pozornosti razvezivao cipele žene koja u gaćicama, golih grudi sjedi na klupi, na zubatom listopadskom suncu koje su nebom lovili sve brojniji tamni oblaci – znate li kako je Martin Bormann pobjegao u amazonsku prašumu ravno iz Hitlerova uništenog bunkera usred Berlina? Na raspolaganju je imao samo eskadrilu lovačkih zrakoplova kratkog dometa i odred najboljih njemačkih pilota. Natjerao ih je da svi polete u istom smjeru i da slete tek kada potroše polovicu goriva. Tada su gorivo pretočili u polovicu aviona, a polovica pilota ostala je zajedno s neupotrebljivim letjelicama. To se ponavljalo sve dok nisu ostala samo dva aviona u zraku. I oni su se spustili kada su potrošili polovinu goriva i ponovno je uzletio samo jedan, a u njemu je bio Martin Bormann. I više ga nitko nikada nije vidio. Tako i ja, draga gospođo, preuzimam teret tuđih života, točnije tuđih neproživljenih godina, a sve za malu novčanu nadoknadu ili tek kakvu uslugu, kao u vašem slučaju.

Starac je ženu, sasvim nugu, vodio prema rijeci, pridržavajući je i usmjeravajući, blago ali sigurno. Nikoga nije bilo da to primijeti iako je bilo kasno prijepodne. Ženino lice bilo je prazno, iz očiju se nije dalo ništa iščitati i tek kada su došli do vode, njezina ruka čvrsto ščepa starčevu podlakticu.

– No, no, pa nećemo se valjda sada predomisliti – smješkao se starac, pokušavajući se osloboditi ženina stiska – ako smijem primijetiti, samoubojstvo je bila vaša ideja, a ne moja, ja sam ovdje tek puki asistent koji u zamjenu za ono malo dana što

biste proživjeli u miru, prije no što bi vas očaj ponovno bacio u ponor ludila, pružam malu uslugu, činim za vas ono što vi sami ne biste bili u stanju. Pomislite samo, on vas je izdao, zatekli ste ga s drugom u krevetu ili je možda vaše jedino dijete umrlo u teškim i nezaslužnim mukama. Čemu čekati posljednjeg ljubavnika koji tek treba doći, a onda već nakon par kratkih trenutaka strasti otkrijete da ste suha neplodna grana osuđena da ju se odreže u laktu. A vaša majka, kako bi ona na sve to gledala, sigurno je i kolače već spremila i čeka vas tamo, na drugome svijetu, na nebu, ako baš želite. Imate li srca razočarati je? Nije li ljubav jedina stvar koju ste ikada tražili u životu? E, pa ja vam kažem da ljubavi nema, ne ovdje, tamo možda, ali ne ovdje, zato ostavite meni onaj par posrebrenih naušnica, onih nekoliko trenutaka koje biste možda još mogli doživjeti, trenutke slatkog zaborava prije no što otkrijete svoga dragog u postelji s njegovim bratom, prije no što vas ono dijete odbaci u zamjenu za raskošan zagrljaj kakve djevojčure koju čak ni vaš muž ne bi pokupio na ulici.

Dok je to govorio, žena je potpuno omlitavjela, ruke su joj pale niz tijelo, potpuno se predala starčevim dodirima. Kiša je počela, pa se činilo kao da plače, starac se žurio da ne pokisne i zato je dovede pred vodu, a onda je laganim dodirom gurne u hladnu, mokru smrt.

Ushićenje koje je očekivao izostane kada rijeka proguta tijelo nesretne žene i on bijesan digne ruke prema nebu i zaprijeti,

a sa zgrčenih usana umakne mu jedna kreštava kletva nakon koje podigne okovratnik odijela i potrči u zaklon prve birtije na koju je naišao. No putem preko ceste, tik uz njega, projuri automobil što ga je morao voziti čovjek koji je prilično kasnio, jer je preko lokve na kolniku prošao toliko brzo da je sva prljava voda završila na starčevim hlačama. Iz prve birtije na koju je naišao istjerali su ga jer su mislili da je stari pijanac koji se pomokrio u gaće.

Nije mu preostalo ništa drugo nego skloniti se u ulaz stare kuće preko puta i gledati u topli izlog točionice pića gdje je smijeh svijetlio kao rakija.

Tada mu se prvi put učini da to više nije onaj dobar život koji je naučio živjeti, prenaglo je od bogata kicoša, preko otrcane varalice postao stari upišani pijanac. Znao je jasno ono što je oduvijek naslućivao – znanje ne daje spokoj. Nad sudbinama drugih čovjek može imati moć, ali nad vlastitom ne.

To ne znači da se nije odmah posvetio promjeni. Na kraju krajeva, i ranije se znao naći u sličnom škripcu. Ipak, ovoga puta, kada je upitao svoje tijelo je li sposobno za još jedno spašavanje njegove besmrtne duše, udovi su mu bili nijemi, iz dubine utrobe odgovarao mu je tek nejasan, tup, taman osjećaj, predosjećaj za koji nije imalo smisla tvrditi da je tek nešto pokvareno.

Nikada, otkako se bavi ovim poslom, nije mu bilo tako teško prići blizu onima koji su patili, ali nisu znali da još imaju barem nekoliko dobrih dana života.

Naravno, te večeri nije imao uspjeha, nitko nije htio zastati i poslušati što nudi starac. Dan još uvijek nije završio, a on je počeo neodoljivo nalikovati starcu s kojim se toga jutra susreo. Dok se povlačio mračnim uličicama, na neku odbačenu, zahrđalu žicu izgrebao je lijepe, sjajne cipele i one više nisu bile lijepe. Na odijelu su tamne mrlje vlage zamijenile masne mrlje kojima se nehotice isprljao dok se čekajući autobus naslonio na zid stare kuće. U autobusu kojim se vozio do hotela gdje je odsjeo bilo je hladno, pa je šake sakrio u rukave, sjedeći na žvakačoj gumi koju je netko prilijepio na sjedalo. Ukratko, on više nije bio osoba koja je toga jutra laka koraka napustila svoj raskošni apartman i bez ikakva razloga bogato nagradila starog lift-boya.

Zato nije čudno što ga nisu pustili u hotel. Noćni recepcionar samo ga je pomno promotrio i ispod glasa mu poručio kako ima deset sekundi da se udalji prije no što pozove policiju. Starac je samo bijesno gurnuo ruku u džep vjerujući kako ima dovoljno novca da tome bijedniku začepi usta i odškoluje mu djecu, ali mu ruka samo uđe u džep i ponovno izviri kroz veliku praznu rupu.

Bila je to već sedma sekunda i ne preostane mu drugo nego iskoristiti posljednje tri noći i pobjeći glavom bez obzira. Na uglu, na mokroj ulici, oklizne se, padne, podere hlače, a kožu na koljenu oguli do krvi. Noćni recepcionar vikne za njim neku psovku.

Prestao je bježati tek kada je shvatio da nema od čega bježati, a shvatio je to kada više nije mogao učiniti ni koraka dalje. Ono što mu je ulijevalo strah u kosti nije bilo iza njega, bilo je upravo tamo gdje se nalazio i od toga se nije moglo pobjeći.

Znači to je to, zaključio starac kada je konačno, činilo mu se prvi put u ovom dugom danu, sjeo da se odmori. Bila je to klupa na kojoj je danas već sjedio, ovoga puta na njoj nije našao odmora. Osjeti kako mu vlaga prodire kroz hlače. Zurio je u smjeru rijeke, ali je sada nije mogao vidjeti, bilo je tiho, mogao ju je čuti, mogao ju je namirisati.

Znači to je to.

Bojao se pomisliti kako prvi sati lošijeg dijela njegova života i nisu strašni, zaista mu se tako činilo, sve dok se ne sjeti: možda to i nisu prvi sati lošijeg dijela njegova života, već života nekoga od onih koje je prevario, opljačkao, zaveo ili kupio, sjeti se i koliko ih je bilo, uostalom, on dosad nije ni počeo živjeti, ako se njegov dosadašnji život usporedi s bijednom vječnošću koja mu se krezubo cerila u lice.

No, kad malo bolje pogleda, otkrije kako mu se u lice zapravo ceri ružan bolesni starac duge i masne, spletene kose i prljavih obraza, odjeven u iskidane trake platna koje su davno izgubile tragove boje.

Bijednik je sjedio pokraj njega na klupi i kvrgavim nogama, koje nisu dosezale tlo, veselo klatio poput djeteta. Sve na njemu izgledalo je samo napola ljudsko, izgledao je kao granični slučaj

prema nečemu nižem od čovjeka, ne, nije nalikovao životinji, prije bi ga se moglo proglasiti bićem iz mašte, poludemonom, čije su ljudsko podrijetlo odavale tek tople, vlažne oči.

U te se oči zagledao naš ocvali kicoš i možda je u njima vidio samoga sebe, kakav je sad, ali i onakvog kakav će biti za nekoliko godina – povijenih leđa, paraliziranih udova, usana izjedenih zarazama, i pomislio je kako će to zaista biti grozno tijelo za njegovu dušu koja je već odavno postala groznom, ali mu se ne učini da jedno drugo ne zaslužuju, već samo pomisli kako je to nepravedno.

– Vjerojatno misliš kako je to nepravedno – jedva razumljivim grgljanjem konačno progovori nakaza, a starac se trgne i bude mu na tren drago što to još uvijek nije on, pa u ponovno pronađenoj si oholosti odluči prećuti te riječi.

– Koliko je prošlo otkako si kupio posljednji trenutak dobrog života? Sat, možda dva? – starac se hrapavo smijao. – Koliko misliš da si lošeg života kupio zajedno s dobrim za svoga vijeka, koliko se kukolja sa žitom kod tebe sakupilo? Ne želiš reći? Ne želiš razgovarati? Misliš kako je zarazno stanje u kojem se nalazim? Misliš to jer zapravo nisi svjestan da si u takvom stanju i ti. Ne moraš ništa reći, sve znam, i ja sam jednom davno bio ono što i ti do maloprije i sve znam o toj vrsti trgovine. Vjerojatno sam bio daleko uspješniji od tebe, ali zbog toga što sam se vinuo tako visoko, moj pad je neusporedivo teži od tvoga. Sad sigurno razmišljaš koliko će ti trebati da mi postaneš

nalik. Nemoj imati iluzije, već sutra, ili za dan-dva najkasnije, zaboravit ćeš da si ikada dobro živio, a bol, odijelo koje ćeš nositi do svoga kraja, bit će ti potpuno skrojeno po mjeri, bol, pravo odijelo za mrtvaca i cipele od kartona.

Starac je zurio u jezivu prikazu i nije imao snage pokrenuti jezik, niti se usudio trepnuti i na tren skrenuti pogled sa sugovornika.

– Nego, priznaj, koliko si ih prevario? Što?! Šutiš? – starac se primakne bliže i prisloni svoja gadna usta tik uz njegovo uho. – Ne boj se! Ja ti mogu pomoći. Teret koji nije dovoljan da te povuče pod vodu, a ipak ti ne da glavu držati iznad površine, nešto je što ja znam kako iskoristiti. Previše je vremena prošlo otkako sam dobro živio, sada mi je dovoljno tek da živim. Ono što bi tebe ubilo, meni je neophodno kako bih dočekaao sutra. Nisi li već shvatio, život je ovisnost od koje lijek nije apstinencija, ali ja ti želim pomoći da bol mine, predaj meni ono što te boli i ja ću ti pomoći da učiniš ono za što više nemaš snage. Nije to ništa čega bi se morao stidjeti, mnogi ljudi, veći od tebe, koji nisu prezali od toga da uzmu živote drugih, trebali su pomoć pri oduzimanju vlastita života. Predaj mi sve godine koje su ti preostale, bit će ti lakše završiti ovo što si započeo. Vjerovao si da imaš nadzor, vjeruj mi sad, nećeš moći izdržati bez toga nadzora, ti nisi dovoljno jak da bi sudbina upravljala tobom, predugo si bio loš gospodar da bi sada mogao postati dobar rob. Život neće biti lijep za tebe, nećeš se moći promijeniti...

Starac odgurne čvornatu šaku sa svoga koljena, ustane i svuče odijelo. Još jednom upita svoje tijelo, ali ono mu samo potvrdi riječi starog demona i njemu ne preostane drugo nego svući se do gola i odjeću ostaviti na hrpi, pa takav zakorači prema rijeci.

Prvi korak umalo mu je bio posljednji jer ga luda nada odmah prisili promisliti: Nije li ovo pogrešno? Na kraju krajeva, on odbacuje sve što je godinama krvavo prikupljao, nije li u hrpi toga otpada ljudskih godina ostao koji tjedan, ili barem dan umjerene agonije?

S leđa mu se primakne ono stvorenje tijelom mu prepriječivši odustajanje i povlačenje.

– Nema razloga za predomišljanje, to se samo smrt igra s tobom. Zar želiš da strah postane gospodar tvojih dana, zar nesreća da ti postane suprugom? Nemoj se zavaravati, ovdje ti više ništa nije ostalo. Ne boj se. Gledaj na smrt kao na carinsku kontrolu. Dobar dan, gospodine, imate li što prijaviti? A ti ćeš samo podići ruke i pokazati im da sa sobom nisi ni malo života ponio i to je sve. Znaš, oni tamo imaju pse koji mogu nanjušiti i najmanju količinu života, ali ti se ne moraš bojati, pristao si sve ostaviti meni, ja nikamo ne idem i sve je u redu, a ti se, nakon što prođeš carinsku kontrolu, možeš ukrcati na bilo koji zrakoplov u bilo kojem smjeru. No, hoćemo li?

Nakon zadnjih riječi, on ga lagano gurne u vodu.

Zadnji dodir suhe, oduzete šake pogodio ga je kao malj i u trenu ispraznio od posljednje snage i sve preostale volje, on se

sruši u vodu rijeke koja ga povuče u svoje krilo prebacujući ga iz vira u vir, sve dok njegova gola stopala ne dodirnu muljevito dno u koje se konačno zabiju.

Tamo je čekao, činilo se dugo, ali ništa se nije dogodilo.

Dakle, to je smrt od koje je bježao što je duže mogao – sve vidjeti, ali ništa ne moći činiti.

Na obali drugi je starac pričekao da se rijeka vrati starom toku, pa onda polako savije ukočena koljena i spusti se do odjeće koja je u hrpi ležala na vlažnoj zemlji uz rijeku. Polako, s mnogo pažnje, složi odjeću i strpa je pod ruku, a cipele čvrsto zgrabi u lijevu šaku. Desnom rukom teško se otisne od tla i nakon što se kratko ljuljao naprijed-natrag, hvatajući ravnotežu, konačno se uspravi. Kako je sunčevo svjetlo izviralo iza horizonta, huk rijeke bio je sve tiši. Galeb krikne pozdravljajući sunce, a starac osjeti kako se isti galeb olakšao tu, na njegovu ramenu.

No, umjesto da opsuje ili se barem namršti, nasmije se i pogledom potraži nenadana darovatelja. Kada ga je ugledao, nije vidio ružnu ptičurinu, nego slobodu koja znači let i let koji znači život i nije mu bilo mrsko, jer znao je da je živ svakim novim udisajem. Učini mu se da se sjeća svoga prvog udisaja kada su ga izvukli iz majke i još mu se učini da taj udisaj nije bio različit od bilo kojeg u njegovu životu. Svaki je donio bol, bol na koju se nije mogao naviknuti, bol koju se nije moglo zanemariti ili potisnuti, uz koju je uvijek išla i radost novog

slatkog zalogaja života. Starac osjeti sreću i zahvalnost što je živ, osjeti da nikada neće moći učiniti dovoljno za svoj život, ali samome sebi nijemo obeća kako će se truditi da spasi što više od života kojih se drugi odriču, jer život je strašno odbacivati.

Sunce pozlati njegov osmijeh kao da je on sâm zapravo skulptura koju je netko izradio u čast suncu, spomenik podignut u slavu života, i odsjaj života u njemu. Tada se začuje još jedan krik slobode i novi galeb nadleteti starca i, kao što to već biva s kipovima i bez obzira u čiju slavu bili podignuti, žitka gruda ptičjeg izmeta pogodi trgovca godinama ravno među oči.

Sve ovo vidio je trgovac godinama u vodi, dok su mu pred očima posljednji mjehurići njegova života, sada zaista njegova života, izmicali i dizali se naviše, prema površini.

Onaj na obali ovoga je puta psovao.

Ovaj je sadržaj nastao u sklopu programa You&Mi - srebrna digitalna retrospektiva umjetničkog rada Natalije Grgorić i Ognjena Radena zahvaljujući financijskoj potpori Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske ostvorenoj putem Javnog poziva za programe digitalne prilagodbe i kreiranje novih kulturnih i edukativnih sadržaja u 2021. godini.

